

**Міністерство освіти і науки України
Ужгородський національний університет
Факультет суспільних наук**

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія:
ПОЛІТОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ, ФІЛОСОФІЯ**

ВИПУСК 10

*Ювілейний випуск
з нагоди десятої річниці відкриття
спеціальності «Політологія» в УжНУ*

**Ужгород
Видавництво
Ужгородського національного університету «Говерла»
2008**

ЗМІСТ

Вегеш М., Зан М., Остапець Ю. Спеціаліст «Політологія» в Ужгородському національному університеті: становлення та перспективи розвитку 3

ФІЛОСОФІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ

Дергунов Ю. Марксизм і проблеми глобальних соціальних трансформацій: діалектика теоретичної еволюції 8

Герасимчук Т. Методологічні та концептуальні основи дослідження міжнародних відносин 13

Ільтьо Г. Символічно-знакові структури політичної дійсності – основа політичної ідентичності особи 22

Коврига С. Політичний простір: суть та особливості 27

Купченко О. Свідомість як міф і міф як свідомість 31

Левкулич В. Проблема розуміння соціальної рівності: історико-філософський аналіз 33

Литвин В. Концептуальне визначення поняття «урядова стабільність» 37

Макух О. Проблема деінституалізації у політичній науці 42

Пащенко В. Античність та теорія громадянського суспільства 46

Петрінко В. «Політика» Арістотеля в зарубіжних наукових дослідженнях 51

Скоблик В. Концепції учасницької демократії 1970-80-х рр. (відродження ортодоксальної парадигми демократії) 58

Шеремета С. Методологічні основи проблеми моральності поведінки та дій у політиці 63

Юшина Н. Образ політичної влади 67

Ярошко О. Філософський аналіз категорій науки про міжнародні відносини 71

ПАРТОЛОГІЯ, ПСЕФОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Бондар А. Бренд країни як нова форма міжнародної комунікації 76

Березовська-Чміль О. Соціальні аспекти у програмових документах партій-учасників дострокових виборів 2007 року як чинники їхньої ідеологічної самоідентифікації 83

Бунь В. Потреби та мотиви виборця: вплив на детермінацію електорального вибору 89

Ключев О. Трансформаційні перетворення та електоральні процеси: постановка проблеми та український вимір 95

Ключкович А. Партійно-політичні аспекти формування складу Федерального конституційного суду та виборів Федерального президента в ФРН 103

Ковальова Н. Динаміка електоральної підтримки лівих політичних партій в Україні (2002-2007 рр.) 109

Матвієнків С. Інформаційні війни: їх суть та вплив на політичну сферу суспільства 113

Мислюк Ю. Політичне лідерство з позиції теорії конфлікту 119

Петренко М. Парламентські вибори в Україні: особливості трансформації виборчої процедури за роки незалежності 122

Скоблик Н. Неоплюралізм та його особливості 129

Смола Л. Інформаційно-психологічні детермінанти в суспільній взаємодії 133

Шведа Ю., Глод О. Антиімміграційна тематика в діяльності політичних партій Нідерландів 138

Шерман О. Технології формування політичних стереотипів телебаченням 141

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Банчук М. Шляхи аналізу результатів оцінювання знань в медичній освіті 148

Загоруй Г. Сутність та характеристика поняття «етнополітична нація» 152

Зварич І. Моделювання і прогнозування в етнополітиці 155

Кардош Е., Кардош М. Православ'я у національному житті українців Канади (політологічний аналіз ХХ ст.) 162

Липчук О. Захист прав етнонаціональних меншин на загальнодержавному рівні 164

Мигович І. Закарпатський соціум в умовах капіталізації України 169

Монолатій І. На роздоріжжі: біфуркації та атрактори політичних процесів у Західній Україні в модерну добу 174

Наталіна Н. Формування гендерного капіталу українських політиків у контексті вербальної комунікативної поведінки 185

Пелін О. “Нелегальні мігранти”: виклик часу чи регіональна проблема Закарпаття?	195
Рудакевич О. Формування соціетальної культури в Україні: стан і перспектива	198
Рюль В. Дослідження дитячої безпритульності в Росії	203
Сорокопуд О. Теоретико-методологічні альтернативи дослідження ґендерних вимірів політичних систем	207
Остапець Ю., Шандор Ф. Вітчизняні та зарубіжні дослідження процесів сакралізації та секуляризації в соціології	213
Ярош О. До проблеми утвердження ґендерної рівності в Республіці Білорусь	221

ПРАКТИКА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА РУБЕЖЕМ

Гайданка Є. Зовнішньополітичні орієнтації Словаччини новітньої доби	225
Гороховський І. Інфраструктура громадянської політичної участі в Україні: муніципальний рівень	228
Єгорова О. Політичні аспекти адаптації спеціальних правових режимів економічної діяльності в Україні до стандартів ЄС	232
Лендъел М. Роль Ради Європи у популяризації та впровадженні концепції місцевої демократії	235
Ломака І. Релігійна свідомість в умовах розбудови української державності	238
Лютко Н. Нормативно-правове регулювання політичної реклами (український та міжнародний досвід)	242
Москалюк М. Гетьманський рух і українська клерикальна течія консервативної політичної думки міжвоєнної Галичини	248
Петрушка Н. Консолідація демократії як ключовий етап демократичного транзиту: чеський досвід для українського суспільства	253
Токар М. Баланс відносин «центр – регіон» в теорії та політико-історичному досвіді Закарпаття	256
Тупиця О. Політико-комунікаційні засоби оптимізації політичного статусу профспілок в сучасній Україні	259
Чабанна М. Особливості формування політичної свідомості українського суспільства	263
Яковлєв М. Особливості середовища взаємодії донора й акцептора інституційних трансформацій на прикладі Європейського Союзу та України	268

ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СКЛАДУ ФЕДЕРАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ ТА ВИБОРІВ ФЕДЕРАЛЬНОГО ПРЕЗИДЕНТА В ФРН

Партії в сучасній Німеччині здійснюють визначальний вплив на функціонування політичної системи, доводячи небезпідставність вживання щодо Федеративної Республіки Німеччини (ФРН) термінів «партійна держава», «партійна демократія». Партійне забарвлення отримали вибори, формування складу вищих органів державної влади, діяльність в парламенті і уряді, комунікація між владними структурами федерального та земельного рівнів та ін. Дуже часто, саме від міжпартійних домовленостей залежить представник якої партії займе ту чи іншу важливу посаду в державі.

В рамках даної статті ми спробуємо простежити партійний вплив на формування (в окремих аспектах – на діяльність) двох вищих владних органів ФРН – Федерального конституційного суду та Федерального президента, які є важливими складовими механізму „стримувань і противаг” на союзному рівні і виступають елементами федеративної модифікації парламентської форми правління. Зауважимо, що прямиий партійний вплив на формування цих владних структур не регламентується законодавством, але на практиці створюються можливості для включення партійно-політичної складової в процес формування складу зазначених органів влади, що зумовлює складність і неоднозначність дослідження даної проблематики.

Федеральний конституційний суд здатний реально впливати як на роботу органів державної влади, так і на політичний процес у цілому. До юрисдикції Федерального конституційного суду входить вирішення питань у чотирьох основних сферах (ст. 93 Основного Закону (ОЗ), §13 «Закону про Федеральний конституційний суд» (ЗФКС):

- вирішує державно-федеративні суперечки між землями, між федерацією та землями;
- вирішує суперечки між державними органами;
- здійснює нормативний контроль за процесом законодавства;
- розглядає скарги про порушення Конституції [4; 2].

„Закон про Федеральний конституційний суд” (§1) проголошує незалежність і самостійність Федерального конституційного суду від усіх інших конституційних органів. І даний вищий конституційний орган у повній мірі користується цим правом. Про рівень незалежності суду свідчить той факт, що в березні 2003 р. Федеральний конституційний суд відхилив подання про заборону Націонал-демократичної партії Німеччини, яке було направлено представниками трьох інших вищих конституційних органів Німеччини – Федерального уряду, Бундестагу та Бундесрату. Саме політичне значення окремих рішень Федерального конституційного суду підкреслює його роль як важливого учасника політичного процесу, а водночас посилює партійний інтерес до його складу.

Яким же чином партії здатні впливати на цей важливий державний інститут? Адже правовий механізм взаємодії між Федеральним конституційним судом і політичними партіями обмежується правом виключно Федерального конституційного суду приймати рішення про заборону політичних партій (п.2 ст.21 ОЗ, п.2 §13 ЗФКС), а також правом політичних партій як суспільних об'єднань звертатися до цієї інстанції з конституційними скаргами (п.4а ст.93 ОЗ, §90 ЗФКС).

Партійний вплив чітко простежується у формуванні складу Федерального конституційного суду. Складається державний орган із шістнадцяти суддів, які пропорційно розподілені в двох рівноправних сенатах (§2 ЗФКС). Вплив політичних партій на склад Федерального конституційного суду може здійснюватися посередництвом того, що половину членів суду обирає Вибірчий комітет Бундестагу, який формується з депутатів на основі принципу пропорційного представництва, а іншу половину – Федеральна рада (Бундесрат). Для обрання кандидата необхідна більшість у дві третини всіх голосів у Бундесраті та щонайменше 8 із 12 голосів Комітету виборців Бундестагу (§§6-7 ЗФКС). Це говорить про те, що судді можуть бути обраними лише при умові досягнення компромісу між т.зв. «великими партіями» – Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) і Християнсько-демократичного союзу (ХДС). Оскільки представники великих партій становлять абсолютну більшість членів Бундесрату, Бундестагу, а відповідно і Комітету виборців, то це пояснює відносно пропорційне представництво суддів Федерального конституційного суду, які висуваються від СДПН та ХДС.

Так, в об'єднаній Німеччині на пропозицію СДПН обиралися з 1990 по 2002 рр. сім суддів: В.Гассемер, Б.Зоммер, Ю.Лімбах, Л.Остерлог, Г.Люббе-Волфф, Р.Йегер, Х.Гогманн-Деннгард, В.Гофманн-Рім, від СДПН та партії «Союз 90/Зелені» спільно – Б.-О.Бріде. За той же період від ХДС були обрані вісім суддів: Е.Гаас, У.Штайнер, Г.-Ю.Папір, Г.-И.Йенч, У.Ді Фабіо, С.Брос, Р.Меллінгофф, від ХДС та Вільної демократичної партії (ВДП) разом – Д.Гьоміг [10, 882-883; 5, 39].

Проголошуючи партійно-політичний нейтралітет членів Конституційного суду у прийнятті рішень, законодавство водночас не забороняє суддям перебувати у складі партій. Так, із 29 членів Федерального конституційного суду, що діяли в період із 1990 по 2002 рр. 19 суддів були членами ХДС/ХСС і СДПН, Й.Ф.Геншель – член ВДП, решта – безпартійні [10, 882-883; 5, 39]. Дослідник

У.Вагшаль наголошує, що й безпартійні не є політично нейтральними, оскільки пропонуються саме партіями і їх політичні точки зору є відомі перед виборами [10, 882]. Партійно-політичні аспекти при обранні членів Федерального конституційного суду, а також „близькість членів суду до партійного керівництва не сприяє їх авторитету в колі спеціалістів, оскільки викликає занепокоєння щодо великого впливу на діяльність суду директив певної партії” [1, 285].

При обранні Президента та Віце-президента Федерального конституційного суду партійний інтерес ще більш загострюється. На користь даного твердження вказує аналіз персонального складу керівників Федерального конституційного суду, а також висновки німецьких спеціалістів на кшталт: „Існує свого роду домовленість між великими партіями: одна з них пропонує кандидата на посаду голови суду, а інша – його заступника” [10, 282]. Це своєрідне збалансування інтересів великих партій т.зв. "перехресне заміщення посад" („Kreuzstich") [10, 882-883]. Тобто, якщо Президент Федерального конституційного суду є членом ХДС, то Віце-президентом обирається представник від СДПН. Крім того, Віце-президент часто стає наступником Президента, що нерідко здійснюється також за партійними мотивами (див. табл.1).

Таблиця 1
Президенти і віце-президенти Федерального конституційного суду (1990 -2005 рр.) [10, 883].

Президент	Партія	Час обіймання посади	Віце-президент	Партія	Час обіймання посади
Р.Герцог	ХДС	1987-1994	Е.Маренгольц	СДПН	1987-1994
			Ю.Лімбах	СДПН	1994
Ю.Лімбах	СДПН	1994-2002	Й.Геншель	ВДП	1994-1995
			О.Зайдль	Безпарт. ¹	1995-1998
			Г.Папір	ХДС	1998-2002
Г.Папір	ХДС	2002-продовж.	В.Гассемер	Безпарт. ²	2002-продовж.

Примітки:

1. О.Зайдль пропонувався на посаду від ХДС.
2. В.Гассемер пропонувався від СДПН.

Аналіз партійного складу Федерального конституційного суду вказує на відносно збалансування в представництві ХДС та СДПН, незалежно від того, яка з цих партій знаходиться при владі, а яка перебуває в опозиції. Ця рівновага може відігравати позитивну роль саме в нейтралізації партійного компоненту при ухваленні рішень.

Питання щодо використання Федерального конституційного суду як інструмента партійної політики не стоїть так гостро, як приміром проблема партійної більшості в Бундесраті. Згідно зі пп.1-4 ст.93 Основного закону до Конституційного суду може звертатися обширне коло позивачів від державних органів до фізичних осіб. Але кількісний аналіз фактів звернень до Федерального конституційного суду політичних сил, що перебувають в опозиції до парламентсько-урядової більшості на федеральному рівні, а саме: опозиційних фракцій у Бундестазі та опозиційних земельних урядів – свідчить не тільки про низьке число подань – 102 (із 1951 по 1999 рр.), але й про незначну кількість рішень суду на користь позивача – 32 за той же період [9, 42]. Тому теза про можливу опозиційну інструменталізацію Федерального конституційного суду не володіє достатніми підставами для проголошення.

Також цілеспрямований і односторонній партійно-політичний вплив із боку Федерального уряду та парламентської більшості на судочинство був завжди досить незначним [6, 7]. Обрання суддів на тривалий термін (12 років) і конституційна гарантія їх незалежності (ст.97 ОЗ), у певній мірі, запобігають можливому партійному тиску на роботу членів суду. Своєю діяльністю Федеральний конституційний суд створює враження, що він судить не партійно і не піддається прямому політичному тиску, чим завоював собі авторитет як у представників державних органів, так і в громадськості. Про це свідчать і результати соціологічних опитувань громадян про довіру до різних інститутів політичної системи: найбільше поваги жителі Німеччини проявляють саме до вищої судової влади, а найменше – до партій (див. табл. 2).

Таблиця 2

Довіра громадян до інституцій політичної системи Німеччини

Інституція/ рік	Західні землі						Східні землі				
	1990	1991	1992	1993	1995	1999	1991	1992	1993	1995	1999
Суд	2,2	2,2	1,9	1,8	1,7	1,6	0,1	0,9	0,8	0,6	0,7
Поліція	2,1	2	1,9	1,8	1,9	2,4	-0,2	0,5	0,6	0,8	1,6
Бундесрат	-	1,7	1,2	1,1	1,2	-	1,1	0,6	0,4	0,9	-
Бундестаг	1,9	1,6	0,7	0,7	1,1	0,7	0,5	-0,1	-0,7	-0,1	0,2
Федеральний уряд	1,5	1,1	0,2	0,1	0,8	0,2	0,4	-0,5	-0,9	0	-0,2
Партії	-	-	-0,2	-0,5	0,1	-0,5	-	-1	-1,3	-0,6	-0,8

Примітки:

1. Показники в таблиці – середнє значення результатів опитування громадян по шкалі: +5 (повністю довіряю), -5 (зовсім не довіряю).

2. Наведені дані – результат опитування громадян, проведеного німецьким Інститутом практичних соціальних досліджень та дослідницькою групою „Вибори”

Джерело: [7, 267].

Водночас, вплив партійного співвідношення в законодавчих органах на обрання членів Федерального конституційного суду важко подолати через необхідність демократичної легітимації цього процесу. Будь-який конституційно-правовий перерозподіл повноважень державних органів щодо обрання суддів (наприклад, залучення до цього процесу представників виконавчої влади) призвів би в умовах парламентської демократії не тільки до ще більшої партійної політизації формування складу Федерального конституційного суду, але й поставив би знак питання над його існуванням як самостійного вищого конституційного органу. У цьому плані залишається лише апелювати до стриманості партійних інтересів при обранні суддів.

Особливе місце серед конституційних органів державної влади належить Федеральному президенту. Незважаючи на те, що Федеральний президент не є ключовою фігурою в силовому полі німецької політики, обсяг його повноважень досить значний. Можна виділити три основні функції, які характеризують статус Федерального президента:

– інтеграція суспільства, держави: Президент підтримує і доповнює діяльність Федерального уряду та парламенту (ст.60, ст.63, п.1 ст.64 ОЗ), здійснює представництво держави в міжнародно-правових відносинах (ст.59 ОЗ);

– функція політичного резерву: право внесення кандидатури Федерального канцлера (п.1 ст.63 ОЗ), призначення і звільнення Канцлера (п.2 ст.63, п.1 ст.67 ОЗ), а в окремих кризових ситуаціях – розпуск Бундестагу (п.4 ст.63, п.1 ст.68 ОЗ), обнародування стану перебування країни в обороні (ст.115а ОЗ);

– функція правового резерву і контролю в рамках підготовки законів (п.1 ст.82 ОЗ), при призначенні федеральних суддів, міністрів і чиновників (п.1 ст.60, п.1 ст.64 ОЗ), при конституційній кризі (п.1 ст.81 ОЗ) [4].

Але слід наголосити, що всі ці широкі повноваження Федерального президента обмежені іншими правовими положеннями, які формально звужують його незалежність у прийнятті рішень, тому вплив Президента на політичний процес є слабший у порівнянні з іншими вищими конституційними органами. Відсутність у Президента значущої політичної влади є в певній мірі основою його сили як духовного фактора, що об'єднує німецьке суспільство. Авторитет Президента ґрунтується не на владі, а на тому, яким чином він репрезентує державу, яку позицію він займає при розв'язанні проблем важливих для нації. Тому інтерес до посади Федерального президента у партій особливий. Про це говорить той факт, що жоден безпартійний кандидат не був обраний Федеральним президентом за всю історію ФРН. Але зазначимо, що вже традиційно президенти

ФРН відмовляються від членства у будь-якій партії і утримуються від партійної діяльності на час перебування на посаді, хоча це не є вимогою закону. Президент, зазвичай, стоїть поза партійною боротьбою.

Хоча посада Федерального президента зобов'язує до партійно-політичного нейтралітету, сам механізм виборів відкриває широкі можливості для міжпартійних переговорів, коаліційних домовленостей і тактичних кроків. Згідно зі ст. 54 Основного закону вибори Федерального президента проводяться Федеральними зборами (Bundesversammlung), яке складається із членів Бундестагу й такої ж кількості представників федеральних земель. Конституція проголошує, що народні представництва обирають делегатів згідно принципу пропорційності. Детальніше механізм відбору кандидатів у члени Федеральних зборів регулює „Закон про вибори Федерального президента” (ЗВФП) [3]. Відповідно до чисельності населення і результатів виборів у федеральних землях встановлюється пропорційне співвідношення у складі делегатів Федеральних зборів (§§ 2, 4 ЗВФП). Широка легітимізація цього органу забезпечується також через можливість обрання до його складу не тільки депутатів, але й громадян Німеччини, які володіють пасивним виборчим правом. Кількісний склад Федеральних зборів в об'єднаній Німеччині перевищив межу в 1300 делегатів (1994 р. – 1324 чол., 1999 р. – 1338 чол.) [8, 25-26]. На останніх виборах Федерального президента в 2004 р. Федеральні збори нараховували 1205 чол. (див. табл. 3).

Таблиця 3

Склад Федерального зібрання 12 скликання (2004 р.) за партійною та земельною ознакою¹.

	СДПН	ХДС/ ХСС	Союз 90/ Зелені	ВДП	ПДС	Інші	Разом
Бундестаг	250	247	55	47	2	1	602
Баден-Вюртемберг	27	37	5	6	-	-	75
Баварія	20	62	8	-	-	-	90
Берлін	8	6	2	2	6	-	24
Бранденбург	8	6	-	-	5	1	20
Бремен	3	2	-	-	-	-	5
Гамбург	5	6	1	-	-	-	12
Гессен	13	22	4	4	-	-	43
Мекленбург-Пер. Померанія	6	5	-	-	2	-	13
Нижня Саксонія	21	30	4	5	-	-	60
Північний Рейн- Вестфалія	57	50	9	13	-	-	129
Райнланд-Пфальц	15	12	1	2	-	-	30
Саар	4	4	-	-	-	-	8
Саксонія	4	22	-	-	8	-	34
Саксонія-Анхальт	4	9	-	3	4	-	20
Шлезвіг-Гольштейн	10	8	1	1	-	1	21
Тюрінгія	4	11	-	-	4	-	19
Разом	459	539	90	83	31	3	1205

1. Сукупна кількість членів Федерального зібрання: депутати Бундестагу і представники земель.

Нам слід враховувати, що і склад Бундестагу, і склад німецьких ландтагів, і відбір окремих громадян здійснюється політичними партіями. Це цілком пояснює той факт, що з 3700 членів Федеральних зборів 1989, 1994, 1999 рр. лише 5 були позафракційними [8, 23-27]. Незважаючи на

те, що члени Федеральних зборів не пов'язані будь-якими вказівками (§7 ЗВФП) і голосування є таємним (§9 ЗВФП), ряд дослідників вважає, що результати виборів Федерального президента відомі ще до того, як визначиться склад Федеральних зборів [1, 219]. Тому німецькі експерти визнають: „У кінцевому рахунку склад Федеральних зборів визначається політичними партіями, і цей факт також збільшує необхідність у дистанціюванні Федерального президента від політичних поглядів, від партійних фракцій і політичних органів” [1, 219].

Право вносити кандидатуру має кожен член Федеральних зборів (п.1 §9 ЗВФП), але фактично кандидати на посаду Президента висувуються партіями або їх фракціями. Обраною вважається особа, що здобула більшість голосів членів Федеральних зборів. Якщо в двох турах голосування така більшість не буде сформована, обраним вважається той, хто в наступному турі здобуде найбільшу кількість голосів (п.6 ст.54, ст.121 ОЗ).

Розгляд співвідношення партійних сил у Федеральних зборах може дати чітку відповідь на питання: в якому турі виборів і чий кандидат займе посаду Федерального президента (див. табл. 4).

Таблиця 4

Вибори Федерального президента і кількісне співвідношення між представниками партій у Федеральних зборах [10, 884].

Рік	Президент (партія)	Число здобутих голосів (%)	Кількість представників партій у %				
			ХДС/ХСС	СДПН	ВДП	Союз 90/Зелені	Інші
1989	Р. фон Вайцзеккер (ХДС)	881 (86,2)	46,15	40,37	6,84	6,45	0,19
1994	Р.Герцог (ХДС)	696 (52,7)	46,75	37,92	8,38	3,25	3,70
1999	Й.Рау (СДПН)	690 (51,8)	40,88	42,23	4,19	7,17	5,53
2004	Х.Келлер (СДПН)	604 (51,2)	44,77	38,12	6,89	7,48	2,82

У період із 1990 по 2005 рр. у Німеччині президентами були Р. фон Вайцзеккер (ХДС), Р.Герцог (ХДС), Й.Рау (СДПН), Х.Келлер (ХДС). Але умови їх обрання були різними саме через співвідношення партійного представництва.

У 1989 р. СДПН взагалі не висувала свого кандидата, оскільки була відчутною перевага в Федеральних зборах представників ХДС/ХСС – 46,15% та ВДП – 6,84% голосів, які також перебували на парламентсько-урядовому рівні в правлячій коаліції. Тому Р. фон Вайцзеккер здобув у першому турі виборів 86,2 % голосів усіх виборців.

Але наступні президенти обиралися в умовах складної конкурентної боротьби кандидатів. Особливо напруженими були вибори 23 травня 1994 р., вдруге за історію ФРН (вперше в 1969 р.) президента обрали в третьому турі. Жодна з великих партій не володіла переконливою більшістю в Федеральних зборах, а також не були подолані суперечності щодо висунення єдиного кандидата від кількох партій. Тому спочатку висувалися п'ять кандидатур: Р.Герцог (ХДС/ХСС), Х.Хамм-Брюхер (ВДП), Й.Рау (СДПН), Є.Райх (Союз 90/Зелені), Х.Хірцель від партії „Республіканці”. Але в третьому турі змагалися лише три кандидати і голоси виборців розподілилися наступним чином: Р.Герцог – 696, Й.Рау – 605, Х.Хірцель – 11. Отже Федеральним президентом ФРН на період із 1994 по 1999 р. став представник від ХДС/ХСС [8, 16-17].

Під час виборів Федерального президента 23 травня 1999 р., коаліційні партії СДПН та “Союз 90/Зелені” володіли парламентською більшістю в Бундестазі і входили до 13 із 16 урядових коаліцій на земельному рівні, але не змогли забезпечити собі повну кількісну перевагу в Федеральних зборах. Тому Й.Рау (СДПН) вдалося здобути необхідну більшість голосів (690) лише в другому турі виборів і, відтак, подолати суперників Д.Шіпанскі від ХДС/ХСС (572 голоси) і У.Ранке-Хайнеманн від ПДС (62 голоси) [10, 883-885; 7, 99-100].

На виборах 23 травня 2004 р. боротьба навколо посади Президента розгорнулася між представниками двох великих партій Хорстом Келлером (ХДС) та Гезіною Шван (СДПН). Однак кількісна перевага була на боці делегатів від ХДС/ХСС та ВДП (див. табл. 3), але зазначимо, що

вісімнадцять із них не проголосували за Х.Келлера. З 1204 учасників Федеральних зборів за Х.Келлера віддали свої голоси 604 делегати, а Г.Шван – 589.

Підсумовуючи викладене вище, підкреслимо, що саме партійний склад Федеральних зборів вирішальним чином впливає на обрання Президента Німеччини, і цим самим нівелюється значення процесу виборів, на задній план відходять особисті якості кандидата, відкривається широке поле для міжпартійних домовленостей.

У сучасній ФРН надзвичайно гостро стоїть питання про прямі вибори Федерального президента, більшість громадян у такому способі обрання голови держави вбачають можливість обмежити партійне всесилля. Але ще в 1976 р. Комісія по реформі партійного права переконливо сформулила те коло аргументів, які вживають і сьогодні противники безпосередньої участі народу у виборах Федерального президента [8, 20-21]. Комісія наголосила, що питання про прямі вибори потрібно розглядати у тісному зв'язку з глибокими конституційно-правовими змінами, які будуть необхідні в разі прямого обрання Федерального президента народом. Обмежений вплив Федерального президента на прийняття політичних рішень буде знаходитися в суперечності до того рівня легітимності, який надають прямі вибори. Це призведе в кінцевому рахунку до необхідності конституційно-правового розширення компетенції Федерального президента і формування „дуалізму” влади (Федеральний президент і Бундестаг), що може позначитися на стабільності політичної системи. „Батьки” Основного закону максимально враховували досвід Веймарської республіки, тому Федеральний президент обирається представниками народу, а не є результатом плебісцитних маніпуляцій. Цієї аргументації дотримуються і сучасні науковці. Наприклад Е.Гюбнер вважає: „Прямі вибори привели б у кінцевому рахунку до ще більш яскравіше вираженої партійної політизації посади Федерального президента” [7, 101]. Проблема впливу партій на обрання Федерального президента чітко усвідомлюється німецькою правовою наукою і, водночас, залишається відкритою для дискусій.

Партійно-політична складова у формуванні складу Федерального конституційного суду і виборах Федерального президента простежується значно ширше, ніж це регламентовано положеннями німецького законодавства. Водночас, при оцінці даного політичного явища необхідно враховувати особливості функціонування партійно-політичної системи сучасної ФРН. Процес прийняття рішень державними органами ускладнений федеральною модифікацією механізму „стримувань та противаг”, а також необхідністю взаємодії між представниками правлячих партій та опозицією як на федеральному, так і на земельному рівнях.

1. Государственное право Германии: Сокр. пер. с нем. в 2 т. – М.: Ин-т государства и права РАН, 1994. – Т.1. – 312 с.
2. Gesetz über das Bundesverfassungsgericht (Bundesverfassungsgerichtsgesetz BVerfGG) // Bundesgesetzblatt. – 1993. – Teil I. – №45. – S. 1474-1487.
3. Gesetz über die Wahl des Bundespräsidenten durch die Bundesversammlung. – Saarbrücken: Juris GmbH, 2003. – 5 S.
4. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. – Ulm: Ebner & Spiegel GmbH, 2003. – 95 S.
5. Häberle P. Bundesverfassungsgericht in der Krise. Öffentlich-rechtliches, europarechtliches und rechtsphilosophisches Seminar. – Berlin, 1996. – 41 S.
6. Helms L. Deutschlands „semisouveräner Staat”. Kontinuität und Wandel parlamentarischer Regierung in der Bundesrepublik // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2003. – №43. – S. 3-8.
7. Hübner E. Parlament und Regierung. – München: Bayerische Landeszentrale für politische Bildungsarbeit, 2000. – 313 S.
8. Kessel W. Bundesversammlung. Die Wahl des Bundespräsidenten. – Saarbrücken: SDV Saarbrücker Druckerei & Verlag GmbH, 2004. – 34 S.
9. Stüwe K. Das Bundesverfassungsgericht als verlängerter Arm der Opposition? Eine Bilanz seit 1951 // Aus Politik und Zeitgeschichte. – 2001. – №37-38. – S. 34-44.
10. Wagschal U. Der Parteienstaat in Deutschland und die parteipolitische Zusammensetzung seiner Schlüsselinstitutionen // Zeitschrift für Parlamentsfragen. – 2001. – №4. – S. 861- 886.

SUMMARY

Klyuchkovych A. PARTY-POLITICAL ASPECTS OF FORMING OF COMPOSITION OF FEDERAL CONSTITUTIONAL COURT AND ELECTIONS OF FEDERAL PRESIDENT GFR

The party-political staff of German supreme state power bodies is considered along with analysis political parties influence on power structure formation in this paper. It is found out the subjects circle of German party system, which really take part in organization of federal state power bodies activity.